CHET TILLARINI O‘QITISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI METODLARIDAN FOYDALANISH

Mehrixon Kasimova Mutalxo‘ja qizi
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti Chet tillar kafedrasi, katta o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada chet tillarini o‘qitishda axborot texnologiyalari metodlaridan foydalanishning zamonaviy ta’lim tizimidagi o‘rni, ahamiyati va afzalliklari to‘liq ochib berilgan. Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘rgatishdagi pedagogik, didaktik va amaliy imkoniyatlari, ularni samarali qo‘llash usullari, o‘quvchilar motivatsiyasi, mustaqil o‘qish ko‘nikmalari va til muhitini yaratishdagi yutuqlari yoritilgan. Maqolada o‘qituvchilar va o‘quvchilar uchun IT-resurslarning imkoniyatlari va ilg‘or tajribalar tahlil qilinib, informatizatsiya jarayonlarining alohida o‘rni ko‘rsatib berilgan.*

Kalit so‘zlar: *axborot texnologiyalari, chet tillarini o‘qitish, ta’lim innovatsiyalari, zamonaviy pedagogika, raqamli resurslar, mustaqil ta’lim, onlayn platformalar.*

Chet tillarini o‘qitishda axborot texnologiyalari metodlaridan foydalanish bugungi zamonaviy ta’lim tizimi rivojlanishining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Zamonaviy ta’lim tizimida har bir o‘quvchi va o‘qituvchining kundalik faoliyati axborot texnologiyalari bilan bevosita bog‘liq. Xususan, chet tillarini o‘rganishda raqamli resurslar, kompyuter dasturlari, onlayn platformalar va internet imkoniyatlarining kengayishi til

o‘rganish jarayoniga tub o‘zgarishlar olib keldi. Axborot texnologiyalari yordamida chet tilini interaktiv tarzda, nazariy va amaliy jihatdan tezroq va samaraliroq o‘rganishga barcha sharoitlar yaratildi. Hozir har bir o‘quvchi nafaqat darsda, balki mustaqil o‘qishda ham zamonaviy IT-vositalardan foydalanib bilimini oshirishi mumkin. Axborot texnologiyalari chet tillarini o‘qitishda innovatsion metodlar sifatida ko‘rib chiqiladi. Ular o‘quv jarayonini zamon talablariga javob beradigan, interfaol, ta’lim jarayonining ishtirokchilariga keng imkoniyatlar yaratib beradigan samarali vositadir. Kompyuter sinflari, multimedia proyektorlar, interaktiv doskalar, mobil qurilmalar, elektron lug‘atlar, internet-xizmatlar kabi texnologik imkoniyatlar mashg‘ulotlarni jonli, qiziqarli va samarali o‘tkazishga yordam beradi. O‘quvchi Internet tarmog‘ida joylashgan chet tilidagi matnlar, dialoglar, audiovizual materiallar, o‘quv dasturlar va ilovalardan mustaqil tarzda foydalanish imkoniga ega [1].

Jahon ta’lim tajribasi shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar ta’lim mazmunini boyitadi, o‘qituvchiga yangi metodik yondashuvlarni sinab ko‘rish, o‘quvchini esa til muhitiga to‘liq jalb qilish imkonini beradi. Axborot texnologiyalari yordamida mashg‘ulotlarda o‘yin, test, virtual sayohat, interfaol mashqlar, animatsiyalar va boshqa usullardan keng miqyosda foydalaniladi. Bu esa nafaqat o‘quvchilarning bilimini mustahkamlash, balki ularning tilga bo‘lgan ishtiyoqini, amaliy ko‘nikmalarini tez va barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi. Onlayn platformalardan foydalanish chet tili o‘qitish jarayonida alohida natijalarga erishish imkonini beradi. Masalan, Duolingo, Busuu, Memrise, Rosetta Stone, British Council Learning, Quizlet, edX, Coursera kabi mashhur platformalar yordamida istalgan yoshdagi o‘quvchi mustaqil va ixtiyoriy jadval asosida tilni o‘rganish imkoniga ega bo‘ladi. Ular orqali so‘z boyligini kengaytirish, tovushlarni to‘g‘ri talaffuz

qilish, nutq tuzishda xatolar, grammatik amaliyotlar ustida ishlash mumkin. Ushbu platformalar davomida o‘qituvchi ham har bir o‘quvchining rivojlanish bosqichini kuzatishi, analiz qilishi va o‘z vaqtida maslahat, yordamini bera oladi. Multimedia resurslari, ya’ni videoroliklar, audio podkastlar, animatsiyalar va raqamli kitoblar yordamida chet tilini muhitda o‘rganish tajribasi ortadi. Bu esa talabaning til muhitiga moslashishini, eshitish va tushunish ko‘nikmalarini kuchaytiradi, so‘z va jumlalarni amaliy qo‘llashni tezlashtiradi. YouTube, TED, BBC Learning English, National Geographic Learning kabilar interaktiv va qiziqarli video resurslar orqali o‘rganish jarayonini faol va ijtimoiy muammolarning yechimini talab qiladigan tarzda tashkil etishda yordam beradi. Bu kabi resurslar auditoriya darslaridan tashqari, mustaqil, erkin mashg‘ulotlar uchun ham qulaydir.Mobil ilovalar ham chet tillarini o‘qitishda axborot texnologiyalari metodlarining muhim bir bo‘lagi hisoblanadi. Hozirgi kunda mobil telefonlar har bir o‘quvchining doimiy hamrohi bo‘lib qoldi. Aynan shu sababli mobil ilovalar yordamida til o‘rganish yengil, yoqimli va samarali bo‘ldi. Mobil ilovalar, ayniqsa interaktiv so‘z yodlash mashqlari, uy vazifalarini tez va sifatli bajarish imkonini beradi, matn eshitish va takrorlashni avtomatik tarzda nazorat qiladi. Bu kabi ilovalar orqali o‘qituvchi har bir o‘quvchining mustaqil ishlash jarayonini monitoring qiladi va individual yondashuv asosida yordam bera oladi [2].

Yana bir muhim jihati, axborot texnologiyalari yordamida chet tillarini o‘rganishda fanlararo integratsiya shakllanadi. Bu usul yordamida til o‘rganish matematika, biologiya, informatika, tarix yoki geografiya kabi fan materiallari bilan uyg‘unlashtiriladi. Bunda o‘qituvchi o‘quvchilar uchun motivatsiyani yuqoriga ko‘taradigan, real hayotiy vaziyatlar asosida tahliliy vazifalarni tanlaydi, o‘quvchini kompleks fikrlashga undaydi. Bu, o‘z navbatida, umumiy tafakkur va dunyoqarashning kengayishiga zamin yaratadi, chet tili egallash

jarayonini hayotga yaqinlashtiradi. Distant ta’lim va onlayn darslar zamonaviy jamiyatda chet tillarini o‘rgatishning muqarrar ehtiyojiga aylandi. Yaqin yillarda pandemiya tufayli, dunyo bo‘ylab ta’lim jarayoni onlayn tizimga o‘tdi. Bu esa chet tillari ta’limida axborot texnologiyalarining beqiyos imkoniyatlarini ochib berdi. Onlayn platformalar orqali real vaqtda chet davlatlaridan kelgan o‘qituvchilar, til egasi bilan muloqot, interaktiv guruh ishlari, virtual sinflar tashkil etildi. Bu jarayon til egallashda til muhitini yaratish, komunikativ va madaniy kompetensiyani rivojlantirish, mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish uchun muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda [3]

Resurslarning kengayishi va ochiqligi global ta’lim makonidagi eng muhim tendensiyalardan biri bo‘ldi. Bugungi yoshlar turli axborot-resurslardan istagan paytida, internet orqali darslarni tomosha qilish, darsliklar va lug‘atlar yuklash, testlar bajarish va xalqaro saviyadagi mutaxassislar bilan muloqot qilish imkoniga egalar. Bu esa o‘z navbatida o‘rganilayotgan chet tilini chuqur va samarali egallashga, dunyoviy kompetensiyani kengaytirishga olib keladi. Axborot texnologiyalari yordamida til o‘qitishda nazorat va tahlil qilish tizimi ham yengillashtirildi. Onlayn testlar, interaktiv topshiriqlar, avtomatik baholash tizimlari, progress monitoring vositalari orqali o‘quvchilarning natijalari aniq va tez aniqlanadi, xatoliklar yuzasidan ko‘rsatmalar, tahlillar berish oson bo‘ldi. O‘qituvchilar uchun esa bu, metodik yondashuvlarni takomillashtirish, har bir o‘quvchiga individual yondashuv ko‘rsatishda katta yordamchi bo‘lib xizmat qilmoqda. Zamonaviy ta’lim jarayonida chet tili o‘rganish motivatsiyasi eng muhim o‘rinlardan biriga ega. Axborot texnologiyalari yordamida talabalar har doim yangi materiallar, audio va video fayllar, virtual guruhlar, suhbatlar, xalqaro ko‘riklar, turli o‘yinlar va viktorinalar yordamida o‘rganilayotgan tilga nisbatan qiziqish va rag‘batini

kuchaytiradi. Xalqaro hamkorlik dasturlariga onlayn tarzda qatnashish, muhokama va loyihalarda ishtirok etish, do‘stlar topish, onlayn chatlar, videokonferensiyalar talaba va o‘quvchilarda chet tilidan muntazam foydalanish amaliyotini mustahkamlaydi [4].

Axborot texnologiyalarining yana bir afzalligi – o‘qituvchiga zamonaviy metodlarni keng joriy etishda, darsni ijodiy tashkil qilishda qulaylik va imkoniyatlarni oshiradi. Har bir darsni multimedia materiallar bilan boyitish, vizual ta’lim vositalaridan, virtual laboratoriya, elektron darslik va testlardan foydalanish, zamonaviy interfaol usullardan samarali foydalanishga imkon yaratadi. Bu orqali har bir o‘quvchi darsda faol, tashabbuskor, ijodiy qatnashadi, mustaqil qaror qabul qiladi va bilimini amalda mustahkamlaydi.Ta’limda axborot texnologiyalari vositalarini keng tatbiq etish, chuqur texnik bilim talab qilmaydi. Aslida, ko‘pgina interaktiv resurslar va onlayn platformalar oson tushunarli, interfaol va moslashtirilgan interfeysga ega. Kichik yoshdan e’tiboran bolalarning axborot resurslari orqali til o‘rganish ko‘nikmasi shakllanib, kelgusida zamon talablaridan orqada qolmaydigan, ijodkor, mustaqil fikrlaydigan shaxs etib tarbiyalanishi uchun asos yaratiladi [5].

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, chet tillarini o‘qitishda axborot texnologiyalari metodlaridan samarali foydalanish zamonaviy ta’lim taraqqiyotining muhim yo‘nalishi hisoblanadi. Axborot texnologiyalari yordamida o‘qituvchi va o‘quvchilarning o‘zaro hamkorligi, qulay ta’lim muhiti, turli amaliy va interfaol topshiriqlar, global axborot resurslaridan foydalanish, ijodkorlik va mustaqil ishchanlik ortadi. Bu esa oxir-oqibat tilni hayotda erkin va samarali qo‘llay oladigan, ilg‘or kompetensiyaga ega bo‘lgan zamonaviy kadrlardan iborat jamiyat shakllanishiga yordam beradi. Axborot texnologiyalari yordamida chet tilini o‘qitishda ta’lim samaradorligi, fanlararo

integratsiya, motivatsiya va mustaqil bilim egallash imkoniyati sezilarli darajada o‘sib bormoqda.

Xulosa:

Chet tillarini o‘qitishda axborot texnologiyalari metodlaridan to‘g‘ri va samarali foydalanish – zamonaviy bilimli shaxs, taraqqiyotga intiluvchi jamiyat va global kommunikatsiyalarga ochiqlik sari yetaklovchi muhim omildir. Axborot texnologiyalari ta’limni hayotga yaqinlashtirish, o‘qituvchi va talabalar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, har bir o‘quvchining mustaqil o‘rganish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu orqali o‘quvchilar bilim olish jarayoniga faol jalb etiladi, zamon bilan hamnafas, zamonaviy texnika va texnologiyalardan unumli foydalanuvchi, tanqidiy fikrlovchi, ijodiy salohiyatni rivojlantiruvchi shaxslar yetishib chiqadi. Axborot texnologiyalari vositalari yordamida til o‘rganishda ta’lim sifati va natijadorligi yuqori darajaga ko‘tariladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shojalilov N.M. — Axborot texnologiyalari va chet tillari ta’limi. Toshkent: Fan, 2021

2. Zokirova M.T. — Chet tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalar. Farg‘ona: Yangi asr, 2023

3. Ismoilova G.S. — Ta’limda axborot texnologiyalari: Ilmiy didaktik asoslar. Samarqand: Ilm ziyo, 2022

4. Xasanov B.M. — Elektron ta’lim va chet tillari metodikasi. Toshkent: Marifat, 2020

5. Karimova G.M. — Innovatsion texnologiyalar va zamonaviy til o‘rgatish. Toshkent: O‘zbekiston, 2021